Archetype

Η Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής

Δρ. Μιχαήλ Α. Βιδάλης - 04/05/2026

Οι πόλεις ως συστήματα είναι δυναμικά κοινωνικά οικοδομήματα και, ως εκ τούτου, εξελίσσονται και μεταβάλλονται συνεχώς. Μια ιστορική αναδρομή στις περισσότερες πόλεις θα αναδείξει νέες περιοχές οικισμών, πρότυπα ανάπτυξης που σχετίζονται με την αύξηση ή τη μείωση του πληθυσμού ή νέες χρήσεις γης· με τον χώρο να αποτελεί πάντα τον πρωταγωνιστή. Μέχρι τώρα, αυτή η αλλαγή χαρακτηριζόταν παγκοσμίως ως *μετασχηματισμός* (transformation), με εξαίρεση τον Michael J. Dear (2000), ο οποίος χρησιμοποιεί τον όρο *μετάλλαξη* (mutation) αναφερόμενος στη μεταμοντέρνα πόλη, αν και δεν θέτει ένα διακριτό πλαίσιο για την επιστημονική τεκμηρίωση του όρου· καθώς και ελάχιστοι άλλοι ερευνητές που χρησιμοποιούν παρομοίως τον όρο, περιγράφοντας ορισμένα απροσδόκητα, αφύσικα ή ανεπιθύμητα πρότυπα αστικής αλλαγής[1].

Πράγματι, ο όρος **μετάλλαξη** (metallaxis) είναι καταλληλότερος για να περιγράψει αυτές τις ανώμαλες διαδικασίες αλλαγής που συμβαίνουν σε πολλές πόλεις του 21ου αιώνα: Μπορεί να δηλωθεί με ασφάλεια ότι οι περισσότεροι σύγχρονοι δημόσιοι αστικοί χώροι έχουν επέλθει από μετάλλαξη[2]. Ενώ οι αστικοί

κοινωνιολόγοι διερευνούν τις βαθύτερες αιτίες των αστικών προβλημάτων, όπως είναι η κοινωνική ανισότητα, το ανεπαρκές στεγαστικό απόθεμα, η αποκλίνουσα συμπεριφορά κ.λ.π., οι πολεοδόμοι και οι αρχιτέκτονες προτείνουν λύσεις για τη βελτίωσή τους: Η αστική παρακμή, οι συνθήκες εξαθλίωσης και υποβάθμισης και τα παρόμοια, είναι αυτά που οι επαγγελματίες του σχεδιασμού υποτίθεται ότι είναι εκπαιδευμένοι να αντιμετωπίζουν. Ωστόσο, αρκετά συχνά, ανεξάρτητα από τις καλύτερες προθέσεις, τον ενθουσιασμό και την επαρκή χρηματοδότηση, τα αστικά έργα αποτυγχάνουν.

Οι επαγγελματίες του σχεδιασμού έχουν κατά καιρούς καταφύγει στην ψυχολογία (ιδιαίτερα στον Sigmund Freud, τη μαθήτριά του Melanie Klein, τον Jacques Lacan ή τον Carl Jung), ή ακόμη και στη φαινομενολογία, επιχειρώντας να κατανοήσουν την πόλη, κυρίως από μια καλλιτεχνική και οιονεί φιλοσοφική σκοπιά. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση είναι μάλλον επιφανειακή, καθώς η αποκλειστική εστίαση στην αισθητική και το εγκεφαλικό δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις ή να κατανοήσει την αστική αλλαγή.

Καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο διαβιούν πλέον σε πόλεις, και καθώς η πόλη έχει ξεπεράσει το προάστιο (καθώς η δημοφιλία της πόλης πιστώνεται σε μια νέα, παγκόσμια οικολογική προοπτική ή στις αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης), είναι επιτακτική ανάγκη περισσότερο από ποτέ να επιλυθούν τα χρόνια αστικά χωρικά προβλήματα.

Αυτή η εργασία θα διερευνήσει και θα προσδιορίσει τη διαδικασία της αλλαγής στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον και τον σχετικό δημόσιο χώρο του, και θα προσφέρει μια πραγματιστική απάντηση για την επίλυση των σχετικών αστικών συνθηκών. Η προσέγγισή μας διαφοροποιείται από το καθιερωμένο *modus operandi*, όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω, προσφέροντας ένα νέο θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο για την κατανόηση και την ορθή αντιμετώπιση ή διαχείριση της αστικής αλλαγής.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Οι Paul Watzlawick, John H. Weakland και Richard Fisch, στο εξαιρετικά ενδιαφέρον και προκλητικό βιβλίο τους, "*Change – Principles of Problem Formation and Problem Resolution*" (πρόλογος από τον Milton H. Erickson, M.D.), έφεραν επανάσταση στον τομέα της βραχυπρόθεσμης ψυχοθεραπείας. Παραδόξως, αυτό το κλασικό βιβλίο που εκδόθηκε τη δεκαετία του εβδομήντα, μπορεί να δανείσει το κατάλληλο μεθοδολογικό πλαίσιο για την κατανόηση και την επίλυση σύγχρονων αστικών προβλημάτων.

Πρώτα απ' όλα, ορίζονται τόσο το «πρόβλημα» όσο και η «δυσκολία». Οι συγγραφείς ξεκαθαρίζουν ότι μια «δυσκολία» που παραμένει ανεπίλυτη ή τυγχάνει κακού χειρισμού θα γίνει οπωσδήποτε «πρόβλημα»· το πρόβλημα είναι ένα αδιέξοδο, μια τελματωμένη κατάσταση κ.λ.π. Παρουσιάζεται ένα πολύ ενδιαφέρον και δημιουργικό πλαίσιο, ώστε να αντιλαμβανόμαστε τις καταστάσεις υπό ένα νέο πρίσμα («Επαναπλαισίωση»/Reframing της κατάστασης, σύμφωνα με τους συγγραφείς). Και προτείνονται τα κατάλληλα εργαλεία και τεχνικές για την αντιμετώπιση και την επίλυση της εκάστοτε κατάστασης.

Γεμάτο με πρακτικά παραδείγματα και σκίτσα, αυτό το βιβλίο επισημαίνει τα παράδοξα ή τις ανεπάρκειες της συμβατικής σκέψης, η οποία είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Για παράδειγμα, περιπτώσεις όπου η «λύση» γίνεται το πρόβλημα (δηλ. «περισσότερο από το ίδιο», όπως περιγράφεται). Ενώ το *Σύνδρομο της Ουτοπίας* αναφέρεται σε καταστάσεις όπου αναλαμβάνεται δράση ενώ δεν θα έπρεπε. Ουσιαστικά, είναι η επιδίωξη του ανέφικτου ενώ καθίσταται αδύνατο το πραγματοποιήσιμο. Το αντίθετο αυτού ονομάζεται *Τρομερές Απλουστεύσεις* (Terrible Simplifications): Το να μη βλέπει κανείς πρόβλημα εκεί όπου υπάρχει.

Επιπλέον, η αλλαγή ταξινομείται σε δύο τύπους: «Αλλαγή Πρώτης Τάξης» (FOC) και «Αλλαγή Δεύτερης Τάξης» (SOC). Η FOC συμβαίνει μέσα σε ένα δεδομένο σύστημα το οποίο το ίδιο παραμένει αμετάβλητο. Η SOC όταν πραγματοποιείται, αλλάζει το ίδιο το σύστημα· είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε αυτή την επαναστατική προσέγγιση. Η SOC είναι πράγματι *αλλαγή της αλλαγής*, ένα φαινόμενο που ο Αριστοτέλης αρνήθηκε εμφατικά. Η FOC, όταν γίνεται κακός χειρισμός, είναι η απλοϊκή προσέγγιση της κοινής λογικής που «σκάει» στα πρόσωπά μας, ενώ η SOC ξεκινά εκεί όπου αμφισβητούνται οι παραδοχές γύρω από το πρόβλημα. Ένα τυπικό παράδειγμα SOC παρουσιάζεται από τους συγγραφείς: Ένα άτομο βλέπει έναν εφιάλτη στον οποίο αντιμετωπίζει μια απειλητική για τη ζωή του κατάσταση, και οι μόνες δύο επιλογές του θα οδηγήσουν σίγουρα στον θάνατό του. Ο μόνος τρόπος διαφυγής είναι να ξυπνήσει από το όνειρο. Η SOC έχει

πάντα τη φύση μιας ασυνέχειας, ενός λογικού άλματος ή απαιτεί ένα κβαντικό άλμα. Ως εκ τούτου, οι πρακτικές εκδηλώσεις της SOC γίνονται συχνά αντιληπτές ως παράλογες και παράδοξες. Παρακάτω, θα κατανοήσουμε τα παράδοξα ή τις ανεπάρκειες της συμβατικής σκέψης, η οποία είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

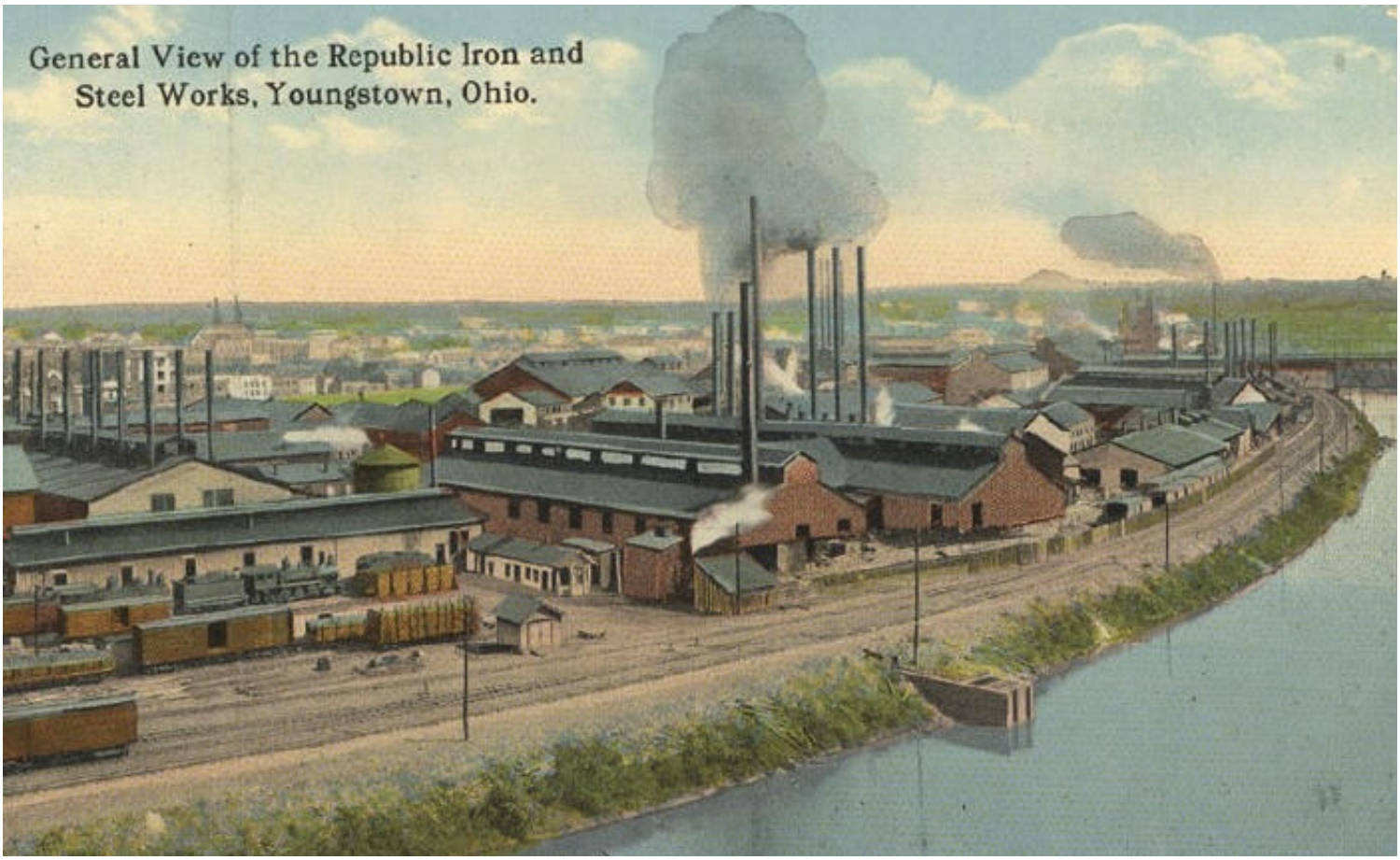
Με μια ευρύτερη έννοια, αυτή η προσέγγιση είναι ένας οδηγός που μας διδάσκει πώς να προσεγγίζουμε αδιέξοδα ή πώς να σπάμε το *status quo*. Μέσω ορισμένων τεχνικών που παρουσιάζονται, αναγνωρίζουμε αμέσως τις διαθέσιμες επιλογές, σαν κάποιος να σήκωσε ένα πέπλο που κάλυπτε εν μέρει την όρασή μας. Οι περισσότεροι άνθρωποι αποτυγχάνουν να επιφέρουν «αλλαγή», απλώς και μόνο επειδή δεν γνωρίζουν τη *διαδικασία* της «αλλαγής» ή δεν διαθέτουν τα απαραίτητα εργαλεία ή τεχνικές για να την επιτύχουν.

Η αλλαγή που συναντάται ως αποτέλεσμα της συνηθισμένης ή αναμενόμενης ιστορικής εξέλιξης μιας πόλης, ονομάζεται απλώς «μετασχηματισμός». Ενώ, η αλλαγή που συμβαίνει ως αποτέλεσμα συχνά συνειδητά επιθετικής δράσης ανάπλασης –συνήθως με τη μορφή του εξευγενισμού (gentrification), ιδιαίτερα δημοφιλούς στη μεταμοντέρνα εποχή– ή κάποιου καταστροφικού γεγονότος, όπως μιας μεγάλης πυρκαγιάς ή σεισμού, ονομάζεται **μετάλλαξις** (Vidalis M., 2016).

Θα ορίσουμε την προσέγγιση των Watzlawick, Weakland και Fisch σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση της αστικής αλλαγής όπως διατυπώθηκε από τον συγγραφέα (Μ. Α. Βιδάλης), ως τη **Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής**. Οι ακόλουθες μελέτες περίπτωσης θα αποσαφηνίσουν αυτές τις έννοιες. Θα εξετάσουμε τώρα συγκεκριμένες εφαρμογές πολεοδομικού σχεδιασμού της *Θεωρίας της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής*.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Το **Youngstown του Οχάιο (**ΗΠΑ) είναι μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης. Η κάποτε ακμάζουσα μητροπολιτική περιοχή ξεκίνησε σταδιακά μια φαινομενικά ασταμάτητη πορεία προς την παρακμή. Σε τέτοιο βαθμό που η προκηρυγμένη θέση του Πολεοδόμου της πόλης έμεινε κενή για μεγάλο χρονικό διάστημα· πιθανώς επειδή κανείς δεν επιθυμούσε να εμπλακεί σε μια φαινομενικά μάταιη υπόθεση.

RepublicIron & Steel Works_Youngstown

Το Youngstown, που ιδρύθηκε το 1796 και ενσωματώθηκε το 1867 ως πόλη, πήρε το όνομά του από τον John Young, έναν πρώιμο οικιστή. Το 1900 ο πληθυσμός της πόλης ήταν 45.000, ενώ το 1930 ο αριθμός αυξήθηκε σε 170.000, καθιστώντας την την 43η μεγαλύτερη πόλη των ΗΠΑ. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, έγινε φανερό ότι τα περίφημα χαλυβουργεία της πόλης βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση λόγω ανεπαρκών μέσων μεταφοράς και απαρχαιωμένων εγκαταστάσεων· επιπλέον, η ζήτηση για αμερικανικό χάλυβα μειώθηκε απότομα λόγω των ξένων παραγωγών. Έτσι η πόλη που κάποτε ζούσε το αμερικανικό όνειρο (σημειώστε ότι στα μέσα του 20ού αιώνα η πόλη ήταν το 4ο μεγαλύτερο κέντρο παραγωγής χάλυβα στη χώρα), άρχισε να μαραζώνει συστηματικά. Η οικονομία παρέμεινε στάσιμη, τα ποσοστά ανεργίας αυξήθηκαν καθώς τα χαλυβουργεία έκλεισαν, τα περιστατικά εγκληματικότητας αυξήθηκαν και η περιοχή του κέντρου μετατράπηκε σε γκέτο και υποβαθμισμένη περιοχή, με γκράφιτι, σκουπίδια και κενά ακίνητα, συνοδευόμενα από μια επακόλουθη απότομη μείωση των αξιών των ακινήτων. Σε μια δραματικά μεταβαλλόμενη οικονομία, άλλες πόλεις είχαν αναγνωρίσει τη σημασία των αναδυόμενων τομέων υψηλής τεχνολογίας και πληροφορικής, ενώ το Youngstown είχε αποτύχει να έχει την απαραίτητη διορατικότητα για να σχεδιάσει το μέλλον[3].

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 η πόλη του Youngstown ζήτησε τη βοήθεια της Gould/Associates, Inc., μιας εταιρείας πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής με έδρα το Κλήβελαντ του Οχάιο. Συγκεκριμένα, ο Bill Gould σχεδίασε και επέβλεψε το ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης της περιοχής, και συγκεκριμένα το Σχέδιο Ανάπλασης Belmont/Fifth Avenue της πόλης (συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης του σχεδίου Απόκτησης & Μετεγκατάστασης για την ανάπτυξη δύο σημαντικών εγκαταστάσεων υγείας). Περίπου μια δωδεκάδα συνεχόμενων αστικών τετραγώνων μελετήθηκαν μέσω έρευνας πεδίου και συστηματικών αναλύσεων χρήσης γης και άλλων παραγόντων, όπως το έγκλημα, η πληθυσμιακή πυκνότητα, οι συνθήκες στέγασης κ.ά. Η εταιρεία, με καθιερωμένη τεχνογνωσία στην αστική ανανέωση και την οικονομική ανάπτυξη, παρουσίασε μια δημιουργική αλλά ρεαλιστική πορεία δράσης, επιχειρώντας να βελτιώσει τα προβλήματα επαναπροσδιορίζοντας τον χαρακτήρα της πληγείσας περιοχής[4].

Αργότερα, η πόλη συνεργάστηκε με το Youngstown State University και τους κατοίκους της πόλης για μια φιλόδοξη, ολοκληρωμένη προσπάθεια σχεδιασμού, γνωστή ως *Youngstown 2010*. Το Γενικό Σχέδιο (Master Plan) έλαβε εθνική προβολή, ενώ το 2007 η πόλη κέρδισε το περίφημο National Planning Excellence Award for Public Outreach της American Planning Association. Το σχέδιο αναγνώρισε τη μεταβιομηχανική απώλεια πληθυσμού, χαρακτηριστική παρόμοιων πόλεων, και επικεντρώθηκε σε μια μικρότερη, πιο πράσινη, πιο αποτελεσματική πόλη, που κεφαλαιοποιεί τις πολλές πολιτιστικές της παροχές και τα επιχειρηματικά της πλεονεκτήματα.

Η πρώην πόλη της «Ζώνης της Σκουριάς» (Rust Belt) προχώρησε σε μια συνειδητή και επιτυχημένη αναθεώρηση των προτεραιοτήτων σχεδιασμού της, με πιο αξιοσημείωτη την απόφαση για οικονομική διαφοροποίηση διατηρώντας παράλληλα τις παραδοσιακές δυνάμεις· και επικεντρώθηκε στην αλλαγή της εικόνας της κοινότητας, στοχεύοντας σε μια βελτιωμένη ποιότητα ζωής. Έτσι έγινε και πάλι μια πόλη με όραμα, καλύτερα προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις. Σήμερα, το Γραφείο Οικονομικής Ανάπτυξης της Πόλης, μέσω διαφόρων οικονομικών εργαλείων (όπως η Πρωτοβουλία Youngstown SBA, το Πρόγραμμα Συμβάσεων HUBZone Empowerment, το Πρόγραμμα Ohio Enterprise Zone, Κίνητρα Επιχειρηματικών Πάρκων, CRA, το Πρόγραμμα Ανακαίνισης Προσόψεων σε όλη την πόλη κ.λ.π.), βοηθά τις τρέχουσες επιχειρήσεις, τις νέες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να μετεγκατασταθούν στην Πόλη.

Ας προσπαθήσουμε τώρα να κατανοήσουμε την εφαρμογή της Θεωρίας της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης. Η Πόλη στην αρχή βρισκόταν σε κατάσταση «Τρομερών Απλουστεύσεων»· απλώς, δεν συνειδητοποιούσε ότι υπήρχε όντως πρόβλημα. Στη συνέχεια, για δεκαετίες προσπαθούσε την Αλλαγή Πρώτης Τάξης (FOC), συγκεκριμένα προσεγγίσεις τύπου «περισσότερο από το ίδιο». Ωστόσο, η *δυσκολία* είχε εξελιχθεί σε *πρόβλημα* και μια Αλλαγή Δεύτερης Τάξης (SOC) ήταν απεγνωσμένα απαραίτητη: Το κβαντικό άλμα συνέβη όταν η πόλη συνειδητοποίησε τη ματαιότητα της εμμονής στην πρώην οικονομία της (χαλυβουργεία) και επιδίωξε μια πλήρη αναθεώρηση της κατάστασης: Μια νέα αστική προσέγγιση, έναν νέο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα και μια νέα, δημιουργική οικονομία· έτσι, αποξενώθηκε από ένα μάταιο, δογματικό παρελθόν που δεν ήταν πλέον σχετικό ή διασώσιμο. Αν οι πατέρες της πόλης ή η κοινότητα σχεδιασμού είχαν κατανοήσει τη *Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής* όπως διατυπώνεται εδώ, η κατάσταση θα είχε αντιμετωπιστεί επαρκώς δεκαετίες νωρίτερα, πριν η *δυσκολία* γίνει *πρόβλημα*,

αποτρέποντας έτσι την απώλεια πληθυσμού, τα χαμένα έσοδα, την αμαύρωση της εικόνας της πόλης κ.ο.κ. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, θα πρέπει να είναι προφανές ότι οι αστικοί χώροι της Πόλης είχαν υποστεί μια *μετάλλαξη*, σε σχέση με το ιστορικό τους παρελθόν. Στην πραγματικότητα, αυτή η μετάλλαξη ήταν διπλή: Πρώτον, όταν η δυσκολία έγινε πρόβλημα· και δεύτερον, όταν έλαβε χώρα η τόσο απαραίτητη Αλλαγή Δεύτερης Τάξης.

Διαμετρικά αντίθετη από το Youngstown είναι η μελέτη περίπτωσης της **Barceloneta**, στην περιοχή Ciutat Vella της Βαρκελώνης στην Ισπανία· έχοντας τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η Βαρκελώνη, ως οικοδέσποινα των Ολυμπιακών Αγώνων του 1992, αποφάσισε να αναλάβει ένα σημαντικό έργο εξευγενισμού (gentrification), κατεδαφίζοντας τα πρώην παραθαλάσσια εστιατόρια θαλασσινών στο «σπίτι των ψαράδων», γνωστά ως *xiringuitos*, προκειμένου να ανακτήσει την ακτογραμμή. Η κοινωνική εκτόπιση των ψαράδων της κατώτερης τάξης, από μια προηγουμένως απρόσιτη περιοχή λόγω των στενών δρόμων της, η οποία ήταν οριακά ασφαλής, οδήγησε σε μια *ετεροτοπία*: Μια νέα, τριγωνικού σχήματος παραθαλάσσια περιοχή, με χαμηλές κατασκευές σε ένα σουρεαλιστικό φόντο ουρανοξυστών (ένας από αυτούς είναι το περίφημο γυάλινο κτίριο "W Barcelona", σε σχήμα ιστίου), που στοχεύει σε τουρίστες και ντόπιους. Ολοκληρωμένη, με έναν παραθαλάσσιο περίπατο, μια μαρίνα, μια παραλία, παραθαλάσσια καφέ και εστιατόρια (για φρέσκο ψάρι και παέγια), υπαίθριες συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις, πολυτελή καταστήματα και χώρους αναψυχής ή χαλάρωσης, ένα από τα μεγαλύτερα ενυδρεία στην Ευρώπη και το περίφημο Μουσείο Καταλανικής Ιστορίας. Το έργο, που εξυπηρετείται από έναν βολικό σταθμό του μετρό, είναι μια κοινωνικά ζωντανή και ασφαλής περιοχή με ατμόσφαιρα που μοιάζει με φεστιβάλ, ενθαρρύνοντας την κοινωνική αλληλεπίδραση, έχοντας τη δική της αδιαμφισβήτητη πολυπολιτισμική ταυτότητα και γοητεία. Ένας δημοφιλής χώρος διασκέδασης για παιδιά και ενήλικες, μέχρι τις νυχτερινές ώρες, έχει τελικά ταυτιστεί με την πόλη της Βαρκελώνης.

Aerial view of Barceloneta Beach and Port Vell in Barcelona, Spain

Η θετική αξία του χώρου γενικότερα αποδίδεται στα κοινωνικά δρώμενα, καθιστώντας τον δέκτη *Κοινωνικού Πολιτισμικού Κεφαλαίου* (Χτούρης Σωτήρης Ν., 2005). Συγκρίνοντας το παρόν με το παρελθόν,

συμπεραίνουμε ότι υπήρξε μια σαφής διαφοροποίηση στο νόημα του συγκεκριμένου χώρου. Αυτή η χωρική διαφοροποίηση, που προκύπτει από την αναγκαστική εκτόπιση των αρχικών χρηστών και την ενισχυμένη αρχιτεκτονική αισθητική, είναι τόσο εννοιολογική όσο και πραγματική, όπως μαρτυρούν οι νέες χρήσεις γης. Τα έργα εξευγενισμού υπήρξαν δημοφιλή στη μεταμοντέρνα εποχή· συχνά αμφισβητήσιμης αξίας, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με την ηθική. Ωστόσο, στην περίπτωση της Barceloneta, το εγχείρημα χαιρετίστηκε γενικά ως επιτυχία σχεδιασμού και ως μια τόσο απαραίτητη αλλαγή.

Εξετάζοντας την περίπτωση της Barceloneta υπό το πρίσμα της Θεωρίας της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα. Η νέα Barceloneta υπέστη μια *μετάλλαξη*, παρακάμπτοντας τη συνηθισμένη φάση μετασχηματισμού. Η αλλαγή ήταν τύπου SOC, καθώς επιβλήθηκε αναγκαστικά. Παραδόξως, η περιοχή λειτουργούσε για χρόνια χωρίς εμφανή προβλήματα (πέρα από το γεγονός ότι το βιομηχανικό λιμάνι δεν χρησιμοποιούνταν), και θα μπορούσε να είχε συνεχίσει για δεκαετίες. Αυτό που μπορεί να εκλήφθηκε ως ένα περιττό ή άδικο έργο, ή «αλλαγή για την αλλαγή» από τους ψαράδες, τους θαμώνες των αρκετά προσιτών εστιατορίων τους ή τους ντόπιους, στο γενικό πλαίσιο ήταν ένα έργο για την οικονομική και αισθητική αναβάθμιση της περιοχής και μια ευκαιρία να προβληθεί η Βαρκελώνη στον κόσμο κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Οι ψαράδες "έπρεπε" να φύγουν για το καλό ενός μεγάλου σκοπού· καθώς τα συμφέροντα της Πόλης και της χώρας προηγήθηκαν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι πόλεις αλλάζουν στον χρόνο, είτε σε έναν **μετασχηματισμό** είτε σε μια **μετάλλαξη**. Όπως σημειώθηκε, το τελευταίο είναι χαρακτηριστικό πολλών σύγχρονων πόλεων της εποχής μας. Ορισμένες πόλεις προοδεύουν σταδιακά από τον μετασχηματισμό στη μετάλλαξη, ενώ άλλες κάνουν το κβαντικό άλμα προς τη μετάλλαξη, παρακάμπτοντας το προηγούμενο στάδιο του μετασχηματισμού (Τέτοια είναι η περίπτωση της Barceloneta). Το Youngstown στο Οχάιο, το Pearl District στο Πόρτλαντ του Όρεγκον και το South Lake Union στο Σιάτλ της Ουάσιγκτον, είναι επίσης χαρακτηριστικά παραδείγματα αστικής μετάλλαξης.

Προηγούμενες θεωρίες για την αστική αλλαγή έχουν ουσιαστικά επικεντρωθεί ή εστιαστεί σε μία πτυχή της κατάστασης, όπως η πολιτική/οικονομία, η καλή αστική μορφή (χωρική), η αγορά γης, οι ρυθμιστικοί καθοριστικοί παράγοντες ή η μηχανή ανάπτυξης. Το λογικό και καθολικό μοντέλο μας για την κοινωνικο-χωρική αστική αλλαγή είναι ευέλικτο στην εφαρμογή του: Η **Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής** είναι αρκετά συμπεριληπτική, επιτρέποντας τη συνύπαρξη άλλων θεωριών, όπως η Regime Theory (Fainstein, 1983, Elkin, 1987, Stone, 1989), το Time Scale of Urban Change (Wegener, Gnad and Vannahme, 1986), η Evolutionary Theory of Urban Change (Coquillat, Pablo, 2015), κ.ά.

Η *Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής*, όπως διατυπώνεται εδώ, παρουσιάζει για πρώτη φορά ένα έγκυρο, καθολικό και ευέλικτο πλαίσιο, μέσω του οποίου μπορεί κανείς να κατανοήσει και να αξιολογήσει την περίπλοκη μεταμόρφωση της σύγχρονης πόλης. Οι πολεοδόμοι και οι αρχιτέκτονες πρέπει να είναι ρεαλιστές στην αξιολόγηση ή την εκτίμηση ανεπιθύμητων αστικών καταστάσεων· και να κατανοούν **πότε** και **πώς** να παρεμβαίνουν. Η υπερβολική αναμονή για διάφορους λόγους (πολιτικό κόστος, εσφαλμένη εκτίμηση της σοβαρότητας της κατάστασης κ.λ.π.), θα μετατρέψει σίγουρα μια *δυσκολία* σε *πρόβλημα*, καθιστώντας αναγκαία μια συχνά πολύ δαπανηρή SOC, η οποία συνεπάγεται ακόμη μεγαλύτερο πολιτικό κόστος.

Συμπερασματικά, η *Θεωρία της Παρεμβατικής Αστικής Αλλαγής* επιτρέπει στους πολεοδόμους και τους αρχιτέκτονες, μέσω των λεπτομερειών της διαδικασίας και της ποιότητας της *αλλαγής*, να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν τα μυριάδες προβλήματα που μαστίζουν τη σύγχρονη πόλη. Διότι, και πάλι, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι πολυδιαφημισμένες αστικές «λύσεις» (είτε του τύπου της αστικής ανανέωσης, του εξευγενισμού, κ.ά.) συχνά υπολείπονται των προσδοκιών, κάνοντάς μας να λαχταρούμε ακόμη περισσότερο την *Allopolis* (Marcos Novak, 2010)· μια διαφορετική πόλη, πιο βιώσιμη, πιο φανταστική, πιο προοδευτική, πιο αισθητική, κοινωνικά δίκαιη, πιο υγιή, πιο φιλική, πιο δημοκρατική, που εξυψώνει το ανθρώπινο πνεύμα…

Υποσημειώσεις:

[1] Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο όρος χρησιμοποιείται σε σχέση με το ίδιο πλαίσιο (δηλαδή τη μεταμοντέρνα

συνθήκη), από τη Σίλια Νικολαΐδου (1993) και την Άννα Μελανίτου (2008). Και πάλι, χωρίς να υπάρχει ένα πλαίσιο που να προσδιορίζει τον μετασχηματισμό έναντι της μετάλλαξης.

[2] Βιδάλης, Μιχαήλ Α., «Η μετάλλαξη της έννοιας του "χώρου" στη σύγχρονη πόλη και η αλληλεξάρτησή της από την αρχιτεκτονική "μορφή"» (Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2016), σελ. 266. Επιβλέπων: Σωτήρης Ν. Χτούρης, Καθηγητής και Διευθυντής του τμήματος Αστικής Κοινωνιολογίας.

[3] Drennan, Matthew P, The Information Economy and American Cities (Baltimore,MD: The Johns Hopkins University Press, 2002), σελ. 2-3.

[4] Ο συγγραφέας υπήρξε στέλεχος της εταιρείας για περισσότερα από τέσσερα έτη και υπήρξε μέλος της ομάδας που μελέτησε επί τόπου την υποβαθμισμένη περιοχή, υπό την ηγεσία του αείμνηστου William A. Gould, AIA, AICP.

Η θεωρία του Δρ. Μ. Α. Βιδάλη δημοσιεύτηκε στο Carolina Planning Journal (2017): issuu.com
Το παρόν -σε λακωνική μορφή- αποτελεί την πρώτη παρουσίαση στην Ελληνική γλώσσα.